

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS KALBOS PAGRINDU DARBO SKELBIME DĖL LENTVARIO MOTIEJAUS ŠIMELIONIO GIMNAZIJOS DIREKTORIAUS PAVADUOTOJO UGDYMU PAREIGŲ TYRIMO

2021-03-31 Nr. (21)SN-25)SP-7
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau ir – Tarnyba) 2021 m. vasario 26 d. gautas pareiškėjo (duomenys neskelbtini) (toliau – Pareiškėjas) skundas, kuriame nurodoma, kad Lentvario Motiejaus Šimelionio gimnazijos (toliau – Gimnazija) paskelbtame darbo skelbime kviečiant kandidatuoti į Gimnazijos direktoriaus pavaduotojo pareigas (toliau – Darbo skelbimas) nurodytas reikalavimas – mokėti anglų kalbą.

Pareiškėjo teigimu, šis reikalavimas yra nepagrįstas ir diskriminuojantis jį kalbos pagrindu.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2021 m. kovo 2 d. raštu Nr. (21)SN-25)S-95 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Gimnaziją, prašydama per 5 darbo dienas nuo reikalavimo gavimo dienos (kuo skubiau) pateikti paaiškinimą ir atsakyti į klausimus: kokioje interneto svetainėje buvo paskelbtas Darbo skelbimas; ar Darbo skelbime buvo nurodytas reikalavimas – mokėti anglų kalbą; jei taip, kokioms funkcijoms atlikti Gimnazijos direktoriaus pavaduotojui (toliau – Direktoriaus pavaduotojas) reikia mokėti anglų kalbą; kodėl reikalavimas – mokėti būtent anglų kalbą, o ne prancūzų arba vokiečių; ar į šias pareigas yra priimtas darbuotojas; jei tai, kaip buvo patikrintas jo anglų kalbos lygis.

Kartu prašyta pateikti kitą reikšmingą informaciją, susijusią su skunde dėstytomis aplinkybėmis.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2021 m. kovo 8 d. d. Gimnazija pateikė raštą Nr. SR1-23 (toliau – Raštas), kuriame nurodė, kad Darbo skelbimas buvo paskelbtas Gimnazijos ir Valstybės tarnybos departamento tinklalapiuose. Direktoriaus pavaduotojas turėtų mokėti anglų kalbą, nes jam teks vykdyti funkcijas, atitinkančias Gimnazijos strateginiame plane išdėstytus tikslus. Direktoriaus pavaduotojas vykdys mokomųjų dalykų tarptautinius ir respublikinius projektus, rengs paraiškas savivaldybės ir Europos Sąjungos finansuojamiems projektams laimėti. Gimnazija dalyvauja tarptautiniuose projektuose dėl galimybės mokiniams tobulinti anglų kalbą. Gimnazijoje buvo vykdomi tokie tarptautiniai projektai kaip „Ritumeikan Keishou“, „Together we can do ir-the next generation of entrepreneurs“, nuo šių metų planuojama dalyvauti projekte „Polish&Lithuania T.I.K. Experts“, kuris taip pat bus vykdomas anglų kalba.

Rašte pažymėta, kad į Direktoriaus pavaduotojo pareigas priimtas asmuo, turintis anglų filologijos bakalauro diplomą. Pareiškėjas taip pat yra anglų kalbos mokytojas, todėl galėjo pretenduoti į minėtas pareigas.

2021 m. kovo 8 d. Tarnybos atstovas kreipėsi į Gimnaziją, prašydama pateikti Tarnybai susirašinėjimą dėl tarptautinių projektų, kuriuos vykdė asmuo, anksčiau ėjęs Direktoriaus pavaduotojo ugdymui pareigas; kitaip tariant, prašyta pateikti susirašinėjimą anglų kalba, kuris buvo vykdomas Gimnazijai dalyvaujant tarptautiniuose projektuose, ir patvirtinti aplinkybę, kad tokį susirašinėjimą atliko būtent Direktoriaus pavaduotojas ugdymui. Tuo atveju, jei tokį susirašinėjimą vykdė ne šias pareigas ėjęs asmuo, informuoti, kokioms pareigybės aprašyme nurodytoms funkcijoms pasikeitus, vykdyti šią pareigą priskirta būtent Direktoriaus pavaduotojui ugdymui.

2021 m. kovo 12 d. Gimnazijos direktorė (duomenys neskelbtini) pateikė Tarnybai Gimnazijos susirašinėjimą su tarptautinių projektų partneriais (anglų kalba).

Gimnazijos direktorė papildomuose paaiškinimuose (toliau – Papildomi paaiškinimai) nurodė, kad Gimnazijai priklausos 2,5 etato Direktoriaus pavaduotojo ugdymui, dvejuose etatuose jau dirba du Direktoriaus pavaduotojai ugdymui, o 0,5 etate darbuotojas nepriimtas. Naujas darbuotojas – Direktoriaus pavaduotojas ugdymui – priimtas dirbti 0,5 etato.

Gimnazijos direktorės teigimu, artimiausiu metu Direktoriaus pavaduotojų ugdymui pareigybės aprašymai bus keičiami, kadangi būtina perskirstyti funkcijas. Tokiu būdu sumažės krūvis šiuo metu

dirbantiems Direktorius pavaduotojams, atsiras administracijos atstovas, kuris stebės projektų paraiškų skelbimus ir teikimo terminus, koordinuos Mokinių tarybos veiklą ir pan.

Papildomuose paaiškinimuose pateikta informacija, kad tarptautinių projektų paraiškų teikimą, projektų koordinavimą ir vykdymą anksčiau atlikdavo Gimnazijos mokytojai. Jiems buvo priskiriamos papildomos funkcijos. Gimnazijos direktorės teigimu, paraiškų teikimą ir projektų koordinavimą tikslinga priskirti naujai išrinktam Direktorius pavaduotojui.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Darbo skelbime nurodytas specialusis reikalavimas – mokėti anglų kalbą – neprieštaruoja Lygių galimybių įstatymo 11 str., reglamentuojančiam, kad skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, išskyrus šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 4 ir 7 punktuose nustatytus atvejus.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str. turiniu, kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam

tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Pagal Lygių galimybių įstatymą tiesioginė diskriminacija – elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui.

Tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, yra lyginami keli žmonės, kurie skiriasi savo tapatybės požymiais, kitais požymiais, ir vertinama, ar tokiose pačiose, ar panašiose aplinkybėse jie traktuojami vienodai. Vertinant diskriminaciją kalbos pagrindu, nustatoma, ar asmuo nemokėdamas tam tikros kalbos, atsiduria mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, mokantis šią kalbą.

Darbo skelbime dėl Direktorius pavaduotojos pareigų nurodytas reikalavimas – mokėti anglų kalbą – suponuoja teiginį, kad prioritetą bus teikiamas asmeniui, mokančiam būtent anglų kalbą, kitaip tariant, pretendentas, nemokantis anglų kalbos, arba gerai įvaldęs kitą Europos Sąjungos dažniausiai vartojamą oficialią kalbą, tokią kaip vokiečių arba prancūzų, ir atitinkantis kitus specialiuosius reikalavimus, negalės pretenduoti į Direktorius pavaduotojo pareigas. Nagrinėjamu atveju, tiriant diskriminaciją kalbos pagrindu, svarbu nustatyti, ar reikalavimas mokėti anglų kalbą yra pagrįstas.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 4 str., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Kitaip tariant, pareiškėjui pakanka nurodyti *prima facie* aplinkybes, t. y. faktus, kurie pagal įstatymų nuostatas laikytini diskriminuojamu elgesiu. Šiuo atveju skunde nurodytos aplinkybės laikytinos pakankamu pagrindu konstatuoti, jog pareiga pateikti *prima facie* aplinkybes yra įvykdyta.

Europos Sąjungos Tarybos Direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, preambulėje nurodyta, kad taisyklės dėl įrodinėjimo pareigos turi būti koreguojamos, kai susiduriama su *prima facie* diskriminacijos byla, o siekiant veiksmingai

įgyvendinti vienodo požiūrio principą įrodinėjimo pareiga turi būti gražinama atsakovui, kai pateikiami tokios diskriminacijos įrodymai.

Diskriminacijos bylos paprastai susideda iš dviejų etapų: 1) pirmoje stadijoje ieškovas yra įpareigotas pateikti *prima facie* aplinkybes, vien kuriomis vadovaujantis, neatsižvelgiant į kitos šalies poziciją, būtų galima teigti (daryti prielaidą), kad diskriminaciniai veiksmai ieškovo atžvilgiu buvo atlikti; šioje stadijoje nėra vertinamas *prima facie* aplinkybių tikrumas ar galimas paneigimas. Jei ieškovas išpildo šią savo pareigą, teismas pripažįsta, kad *prima facie* aplinkybės yra pateiktos, ir įrodinėjimo našta yra perkeliama atsakovui. 2) antrojoje stadijoje atsakovas yra įpareigotas įvykdyti įrodinėjimo našta, t. y. turi pateikti įrodymus, kad ieškovas iš viso nebuvo diskriminuojamas ir lygių galimybių principas nebuvo pažeistas, arba, jei byla yra dėl netiesioginės diskriminacijos, turi pateikti objektyvias aplinkybes, kurios yra būtinos ir proporcingos siekiamam teisėtam tikslui, kurios pateisina diskriminacinį poveikį¹.

Skunde teigiama, kad Darbo skelbime nurodytas reikalavimas – mokėti anglų kalbą – diskriminuoja Pareiškėją kalbos pagrindu. Pareiškėjo teigimu, Direktorius pavaduotojo pareigybės aprašyme tokio reikalavimo nėra.

Tarnyba kreipėsi į Gimnaziją, prašydama pagrįsti Darbo skelbime nurodytą reikalavimą – mokėti anglų kalbą; papildomu paklausimu prašė pateikti įrodymus, pagrindžiančius Rašte pateiktus teiginius.

Gimnazijos direktorė pranešė, kad Gimnazijoje yra įsteigta 2,5 etato direktoriaus pavaduotojo ugdymui, 2 etatai jau yra užimti – dirba du Direktorius pavaduotojai ugdymui, o 0,5 etato nebuvo naudojama. Naujas darbuotojas – Direktorius pavaduotojas ugdymui – priimtas 0,5 etato.

Gimnazijos direktorės teigimu, artimiausiu metu Direktorius pavaduotojų ugdymui pareigybės aprašymai bus keičiami, nes būtina perskirstyti funkcijas. Tokiu būdu sumažės krūvis dabar dirbantiems Direktorius pavaduotojams, atsiras administracijos atstovas, kuris stebės projektų paraiškų skelbimus ir teikimo terminus, koordinuos Mokinių tarybos veiklą ir pan. Iki Direktorius pavaduotojo priėmimo susirašinėjimą su tarptautinių projektų partneriais vykdė anglų kalbos mokytojai, priskiriant jiems papildomas funkcijas.

Kartu su Papildomais paaiškinimais pateikta medžiaga patvirtina, kad tarptautinių projektų koordinavimą atliko nevienas kontaktinis asmuo, tarp jų buvo ir Direktorius pavaduotojo pareigas

¹ Kauno apygardos teismo 2010 m. kovo 29 nutartis, civilinėje byloje Nr. 2-1105-527/2010.

einanti darbuotoja, ir anglų kalbos mokytojai. Taip pat minėta medžiaga patvirtina aplinkybes, kad susirašinėjimas vyko anglų kalba.

Sutiktina su Pareiškėju, kad Direktorius pavadootojo pareigybės aprašyme nėra reikalavimo – mokėti anglų kalbą, tačiau, Gimnazijos direktorės teigimu, laikinai pareigybės aprašymas galioja visiems Direktorius pavadootojo pareigas einantiems asmenims, bet, priėmus darbuotoją į Direktorius pavadootojo pareigas dirbti 0,5 etato, pareigybės aprašymai keisis, nes bus perskirstytos šias pareigas vykdančių asmenų funkcijos bei patvirtinti pareigybės aprašymai, skirti kiekvienam Direktorius pavadootojui atskirai.

Remiantis Lietuvos Respublikos darbo kodekso 44 str. 1. d. 4 punktu, iki darbo pradžios darbdavys privalo darbuotojui pateikti, be kita ko, darbo funkcijos apibūdinimą ar aprašymą arba darbo (pareigybės arba pareigų, profesijos, specialybės) pavadinimą ir, jeigu nustatyta, – jos hierarchinį ir (arba) kvalifikacijos ar sudėtingumo lygį (laipsnį). Atkreiptinas dėmesys, kad Darbo kodekse nėra nuostatos, kuri įpareigotų darbdavį suformuoti tikslų pareigybės aprašymą ir paskelbti jį darbo skelbime.

Nagrinėjamu atveju Darbo skelbime buvo išvardinti bendri kvalifikaciniai reikalavimai pretendentui, nevardinant funkcijų, kurioms atlikti priimamas asmuo. Viena vertus, sutiktina su Pareiškėju, kuris teigia, kad, vadovaujantis Darbo skelime nurodyta informacija ir aktualiū Direktorius pavadootojo pareigybės aprašymu, anglų kalbos mokėjimo reikalavimas gali būti pripažintas nepagrįstu. Kita vertus, nei Darbo kodeksas, nei Lygių galimybių įstatymas neįpareigoja darbdavį darbo skelbime pateikti aktualų pareigybės aprašymą, išdėstant funkcijas, kurioms atlikti būtinas vienas ar kitas skelbime nurodytas reikalavimas.

Vykdydama įrodinėjimo pareigą, Gimnazijos direktorė pateikė informaciją, kurios pagrindu darytina išvada, kad Gimnazija dalyvauja tarptautiniuose projektuose, vykdam aktyvų susirašinėjimą anglų kalba su projektų partneriais, taip pat pateikė informaciją, kad tarptautinių projektų koordinavimą vykdė skirtingi darbuotojai, be kitų, anglų kalbos mokytojai, priskiriant jiems papildomas funkcijas. Akivaizdu, kad, vadovaujantis efektyvumo principu, projektų koordinavimą tikslinga perduoti vienam Gimnazijos darbuotojui.

Remiantis tuo, kas aprašyta, teigtina, kad Darbo skelbime išdėstytas reikalavimas – mokėti anglų kalbą – yra pagrįstais objektyviais įrodymais ir neprieštarauja Lygių galimybių įstatymo 11 straipsnio nuostatoms.

Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 17 str. 2 dalimi, pagal kurią lygių galimybių kontrolierius teikia išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl šio

įstatymo įgyvendinimo, Gimnazijos direktorei siūlytina kuo greičiau patvirtinti pareigybės aprašymus kiekvienai Direktorius pavaduotojo pareigybei atskirai, nurodant juose aiškius specialiuosius reikalavimus ir su jais susijusias darbo funkcijas.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 straipsniu, 29 str. 2 d. 5 punktu bei 30 str. 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti skundą nepagrįstu, nepasitvirtinus jame nurodytam pažeidimui.
2. Įpareigoti Lentvario Motiejaus Šimelionio gimnazijos direktorių išnagrinėti šį sprendimą ir per 30 dienų informuoti Tarnybą apie sprendimo nagrinėjimo rezultatus.
3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Lentvario Motiejaus Šimelionio gimnazijos direktorių.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė